

La mare incom- pleta

Promeses i costos
de la reproducció
assistida

Bel
Olid

LA MARE INCOMPLETA

EL FIL D'ARIADNA

148

Per a la creació d'aquest llibre, Bel Olid va rebre
la beca Barcelona Crea 2021, la beca Montserrat Roig 2022
i la beca Finestres d'Assaig en català 2022.

© 2025 Bel Olid
Drets negociats a través d'Asterisc Agents.
Tots els drets reservats.

© 9 Grup Editorial, per l'edició
Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B · 08037 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Disseny de cobertes i de col·lecció: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: octubre de 2025
ISBN: 979-13-87853-08-2
DL B 16898-2025
Imprès a Romanyà Valls, SA

PEFC Certificat
El paper procedeix
de boscos gestionats
de forma sostenible
www.pefc.es

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre,
ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió
en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació
o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Bel Olid

LA MARE INCOMPLETA

**PROMESAS I COSTOS
DE LA REPRODUCCIÓ ASSISTIDA**

Angle Editorial

A l'Ília

El 1978 es va vendre el naixement de Louise Brown, primer naixement d'una persona concebuda in vitro, com l'inici d'una gran aventura pel que fa a la reproducció humana. Però, en realitat, l'aventura havia començat molt abans: el primer embaràs (es considera embaràs el resultat positiu d'una prova bioquímica, és a dir, les dues ratlles al predictor) aconseguit per fecundació in vitro (FIV) havia sigut cinc anys abans a Austràlia, i va durar només una setmana abans que es produís un avortament espontani. I això és clau saber-ho quan es consulten les xifres d'èxit de les clíniques: tot i que totes reporten més d'un 90% d'èxit en embarassos (el 99% si es fa FIV amb ovodonació), no diuen enlloc que aquests embarassos arribin a terme.

Barcelona és una mena de paradís de la reproducció assistida: hi ha infinitat de clíniques i moltíssims professionals amb una llarga experiència i prestigi internacional. De fet, la primera criatura de l'Estat Espanyol que va néixer per fecundació in vitro va ser a la clí-

nica Dexeus de Barcelona el 1984. A més, comptem amb un dels marcs legislatius més laxos d'Europa; per començar, a diferència de molts països de la Unió, és legal que hi accedeixin parelles no cisheteros i dones soles.¹ Però la gran majoria de les persones que fan servir aquestes tècniques són parelles cishetero que ho han provat per la via «tradicional» i no se n'han sortit, així que l'accés igualitari (amb mil matisos que anirem veient) a aquestes tècniques no és el motiu que ha fet florir la indústria de la reproducció. Segons un article d'*El País* (del 7 de març de 2020), l'Estat Espanyol és el primer país d'Europa i el tercer del món en naixements per reproducció assistida: el 10% de les criatures en són fruit.

Quan fa anys que proves de quedar-te embarassada i no ho aconsegueixes, sembla que «embaràs» comporti necessàriament «futura criatura a casa». L'experiència

1. A la pràctica, també s'hi poden sotmetre persones no binàries i homes trans, tot i que si has canviat la menció de sexe al DNI cal passar alguns obstacles per aconseguir-ho. Les dades que hi ha disponibles sobre reproducció assistida es refereixen exclusivament a dones cisgènere. Pràcticament no hi ha estudis sobre la fertilitat de persones no binàries i d'homes trans que hagin seguit tractaments hormonal, però Rosa Almirall, ginecòloga i impulsora del servei Trànsit i que coneix la majoria dels casos d'homes trans que volen gestar a Catalunya, afirma que en la seva experiència les dades que s'obtenen de dones cis són extrapolables als homes trans encara que hagin seguit tractaments hormonal (òbviament, si no s'han fet una histerectomia ni cap altra intervenció que impedeixi la seva capacitat de gestar). A partir d'ara parlaré de «dones» per referir-me a «dones cisgènere», tenint present en tot moment que gran part de la informació és aplicable a qualsevol persona amb capacitat potencial de gestar.

t'ho confirma: les teves amigues t'han anunciat que estaven embarassades, els has vist créixer la panxa i, en la majoria dels casos, han tingut una criatura sana. Però les amigues, seguint el consell dels professionals, s'han esperat a passar el llindar de la setmana dotze d'embaràs per anunciar-t'ho, perquè és durant aquest primer trimestre que hi ha un major nombre de pèrdues gestacionals, i la majoria no t'ho va dir, quan va començar a buscar l'embaràs. La vergonya, la sensació de fracàs i el dolor que deixa en moltes dones no aconseguir un embaràs i, encara més, patir un avortament espontani, units a la minimització que es fa d'aquest dolor, fan que s'invisibilitzin totalment tant els problemes de fertilitat com els embarassos que no arriben a terme.

Les clíniques s'aprofiten del silenci al voltant de l'avortament per reforçar la confusió, i basen les xifres d'èxit que publiquen en el nombre de positius bioquímics que aconseguixen, però es guarden les dades menys optimistes que més importen: les del percentatge de criatures nascudes vives. Podem consultar, però, les dades de la Sociedad Española de Fertilidad, que són més aclaridores. Si bé el nombre d'embarassos aconseguits per FIV és similar a totes les edats i passa, efectivament, del 90%, els que tiren endavant són molts menys. Amb òvuls propis, només el 34,6% en dones de menys de 35 anys, el 26,3% en dones de 35 a 39 anys, i l'11,8% en dones de més de 40.

No és l'únic tabú de què s'aprofiten: la majoria de les persones que han passat anys sotmetent-se a tècniques

de reproducció assistida i no han aconseguit tenir cap criatura viva decideixen amagar-ho. Així, solem conèixer únicament les històries que acaben amb almenys una criatura viva i, sense voler-ho, adobem el terreny perquè la publicitat pugui ser enganyosa sense que sigui possible afirmar que les dades són falses.

Les clíniques de reproducció assistida s'anuncien amb eslògans com «Compleix el teu somni de ser mare amb la fecundació in vitro» (Eugin), «Avançades tècniques de laboratori perquè compleixis el teu somni» (Instituto Marqués), «Compleix el teu somni amb un equip excel·lent de ginecòlegs fent servir tecnologia d'avantguarda» (FIV Barcelona), «T'ajudem a trobar la millor solució per complir el teu somni de ser mare» (Dexeus). «Ser mare» és un somni i la ciència el farà realitat. Tot plegat va reforçat amb fotografies de dones somrients i bebès preciosos. Sembla fàcil, oi? Vine a la nostra clínica i en sortiràs amb una criatura sota el braç.

El que no es veu a les fotografies, però, és el patiment que pot comportar el procés. Un procés que, fins i tot si culmina, en el millor dels casos, en una criatura viva, significa pagar un preu molt alt. El primer cost és l'econòmic, i és tan evident que moltes clíniques inclouen ofertes (dues o fins i tot tres inseminacions al preu d'una, per exemple) o finançament (paga-ho a terminis). La inseminació artificial més assequible costa uns 750€, i una in vitro amb ovodonació i anàlisi de viabilitat dels embrions pot costar-ne 10.000. Això és per cicle, i les taxes d'embaràs més altes es donen al tercer

cicle. El més terrible és que, si decideixes finançar tres cicles de FIV, per exemple, que són més de 30.000€, i no aconsegueixes cap embaràs que arribi a terme, pots passar anys pagant el deute que has contret amb la il·lusió d'aconseguir tenir una criatura que no ha arribat mai. I això és així en gairebé el 60% dels casos de dones més grans de 40 anys (i gairebé el 90% si parlem de FIV amb òvuls propis).

El cost econòmic és, a més d'un llast personal per a qui l'ha d'afrontar, un problema social d'accés a aquestes tècniques. La sanitat pública cobreix l'accés a dones de fins a 40 anys, amb un màxim de sis inseminacions amb semen de donant (quatre si és de la parella) i de tres cicles de FIV, sempre que no tinguin fills en comú amb la parella actual (si és que tenen parella). L'edat en què la gent decideix (o pot decidir) tenir criatures és cada cop més avançada, de manera que és relativament fàcil plantar-se als 40 abans de detectar la necessitat de recórrer a la reproducció assistida. D'aquí les ofertes de finançament que fan les clíniques privades: saben que molta gent que vol provar-ho i no s'ho pot pagar no tindrà accés a la pública.

Però més enllà dels costos econòmics, també hi ha els físics i els emocionals. Dificultats perquè els embrions s'implantin, pèrdues gestacionals o daltabaixos hormonals són el pa de cada dia quan es fan servir aquestes tècniques, però la propaganda no en parla, i les clíniques, tot i que hi estan obligades per llei, rarament n'informen. Sembla que la fi (tenir una criatura) no només jus-

tifica els mitjans, sinó també tot el patiment que pugui costar arribar-hi.

LA MARE INCOMPLETA aborda la complexitat dels processos de reproducció assistida i tots aquests costos ocults amb una tesi de fons: actualment, no és possible prendre una decisió informada abans de començar el procés. Ni des de la sanitat pública ni des de la privada s'informa en profunditat de com serà el procés ni dels efectes que tindrà. Es minimitzen els riscos de les intervencions i se'n parla com si t'hi haguessis de sotmetre una sola vegada, quan en la majoria dels casos serà un mínim de tres. En cap cas s'informa dels efectes emocionals ni de les conseqüències que pot tenir sobre la vida de parella (en cas que sigui una parella qui s'hi sotmet).

Amb les dades a la mà, però sobretot amb la tempesta d'emocions que és endinsar-se en un procés que saps com comença però no com acaba, aquest llibre és un intent d'omplir els silencis que ens hem imposat com a societat. No pretenc donar respostes ni jutjar les opcions de ningú; simplement em cal passar d'alguna manera el regal que m'ha fet tanta gent que m'ha explicat un trosset molt íntim de la seva vida. Durant anys he parlat amb dones cis, sobretot, però també amb persones no binàries i amb homes trans que han passat per processos de reproducció assistida. Hi trobareu més de cinquanta testimonis que, en realitat, condensen les vivències de centenars de persones que m'han explicat les seves experiències durant els quatre anys que ha durat l'escriptura del llibre. Hi ha camins de tota mena, des de punts de

vista diferents, de vegades oposats. Perquè, si bé totes les històries tenen punts en comú, com les ha viscut cada persona té mil matisos.

Gràcies a totes les que us heu obert en canal i m'heu explicat les vostres il·lusions, els vostres dolors. Crec que ens feia faltar parlar-ne.

No m'imaginava la pudor. Em dutexava constantment, dos o tres cops al dia. Si era a casa, més. Ho feia per la pudor, que m'era insuportable. Però crec que també per mirar d'esborrar-me el dolor. De fora i de dins. Cada matí una injecció, òvuls vaginals i pastilles orals cada poques hores, pegats hormonals que calia canviar tres cops per setmana. Tenia la panxa plena de blaus de les injeccions, i plena de la ronya negra de la cola dels pegats, impossible de rentar.

Em vaig engreixar vint quilos. I mil més si comptem el pes del necesser amb la medicació; l'havia de dur sempre a sobre. Si me n'hagués oblidat un sol dia, se n'hauria anat en orris un cicle sencer. Organitzava la meua vida al voltant de la medicació, de les visites a la clínica. No bevia ni una gota d'alcohol, em feia por anar a ballar, avaluava cada cosa que menjava segons si podia ajudar un possible embaràs o no. En vaig tenir dos, d'embarassos. El segon vaig arribar a parir-lo de vuit mesos, mort.

Tot i que durant cinc anys em canviava el salvaslip cada mitja hora per no embrutar tant, quan vaig decidir deixar-ho córrer vaig llençar tota la roba interior, les samarretes, fins i tot alguns pantalons. Feien aquella pudor.

L'altre dia, sortint de la feina, vaig passar per davant d'una llibreria. Hi havia una autora que m'encanta i vaig

entrar-hi. Va ser tan fàcil com decidir-ho, avisar el meu marit que faria tard. No havia de punxar-me, ni prendre'm res, ni posar-me cap òvul. No ho havia planificat i podia passar unes hores més fora de casa, ja no em medicava. Em vaig sentir lliure.

Dona, 44, cinc anys de tractament, tretze in vitros,
dues pèrdues perinatals, cap fill viu.

a

La part positiva que s'et mori la criatura quan encara no ha nascut, sobretot si és al principi de l'embaràs, és que no has de suportar les mirades horroritzades de ningú. La majoria no ho sap, i qui ho sap no se'n fa al càrrec, i qui se'n fa al càrrec és perquè hi ha passat. Si no hi han passat no els horroritza que se t'hagi mort la criatura, perquè creuen que la criatura no ha existit. O que ha existit molt poc, més en la teva imaginació, més com a projecció que no pas com a realitat tangible, perquè només l'has tocat tu, i ni tan sols amb les mans. Qui hi ha passat, en canvi, sí que sap que la criatura ha existit i sap també l'abast de l'horror, però no et llança una mirada horroritzada, sinó una mirada de reconeixement, de tendresa, de dolor adormit que s'activa en contacte amb el teu. Una mirada que és abisme i carícia, que busca consol i conforta, una mirada que és com un jersei flongíssim enmig de l'hivern més fred que viuràs mai. O potser l'hivern més fred que viuràs mai ara és la teva vida, i t'hi has d'anar fent, tu que sempre has sigut més d'estiu. I quan ja no pots més truques una amiga jersei, que fins ara potser ni sabies que ho era, i us abrigueu mútuament.

Van ser dos anys molt durs. Anava a la clínica tan seguit que semblava que fos una part més de la feina. Arribava, obria les cames, em trastejaven, m'eixugava i cap a treballar. Durant aquella època, sense adonar-me'n, vaig dissociar-me totalment del meu cos. Sentia els canvis que produïen les hormones, sentia les mans dels metges per dins i per fora, però feia com que no anava amb mi. Era només l'aparell reproductor. Com si anés al mecànic perquè arreglessin el cotxe; calia, ho feia, pagava, creuava els dits perquè funcionés.

Vaig deixar de tenir relacions sexuals amb la meva parella. Jo no les iniciava mai, m'encongia si notava que se m'acostava massa. Ell va saber llegir-me i em va donar la distància que necessitava. I una mica més i tot; va deixar d'abraçar-me.

No em mirava al mirall. Sabia que m'estava engreixant, vaig canviar de talla diverses vegades, a la clínica em pesaven un cop per setmana. Vaig tallar-me els cabells molt curts, un problema menys. No em mirava al mirall ni per pentinar-me. No era només perquè no em reconeixia; venia de més endins. Rebutjava el cos, com si així pogués rebutjar el dolor que patia.

Després que naixés el nostre fill, vaig continuar tancada molt de temps. Al cap de poc amb la meva parella ens vam separar. Som bons amics i compartim criança,

però alguna cosa de la nostra intimitat, del nostre espai de complicitat, va trencar-se durant aquells anys en què l'únic objectiu era l'embaràs, a qualsevol preu.

Un dia, de cop, vaig tenir ganes de sentir plaer. Vaig tenir ganes que em toquessin, que em desitgessin. Vaig desitjar. Estic recuperant el cos, reconnectant-hi. És com si tornés a veure-hi en color, o com si tornés a tenir olfacte, i abans ni tan sols m'hagués adonat que l'havia perdut.

Adoro el fill que tenim, però no tornaria a passar per tot allò per res del món. Crec que ens haurien d'informar millor de les conseqüències emocionals, a més de les físiques, abans de posar-nos-hi. Crec que hauríem de parlar-ne més.

Dona, 43, dos avortaments espontanis durant el primer trimestre, un fill viu.

El desenvolupament de la sexualitat i la capacitat de procreació estan directament vinculats a la dignitat de la persona i al lliure desenvolupament de la personalitat i són objecte de protecció a través de diferents drets fonamentals, assenyaladament, dels que garanteixen la integritat física i moral i la intimitat personal i familiar. La decisió de tenir fills i de quan tenir-los constitueix un dels assumptes més íntims i personals que les persones afronten al llarg de les seves vides, que integra un àmbit essencial de l'autodeterminació individual. Els poders públics estan obligats a no interferir en aquesta mena de decisions, però, també, han d'establir les condicions perquè s'adoptin de manera lliure i responsable, posant a l'abast dels qui ho necessitin serveis d'atenció sanitària, assessorament o informació.

Preàmbul de la Llei orgànica 2/2010, de 3 de març, de salut sexual i reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs
